

yaqih qbuli 香火不好

創作理念

zyuwaw na qnxan Tayal raral ga, ini pongiy iyal na laqi kinbahan misuw qaniy la! baha hmswa ana nha yaya yaba ga, kuna iyat pnung bnkis nha pinqzyu squ qnxan kinmhgan ta sraral. ita qutux tgluw ini ta pinqzyu squ kinmhgan ta sraral lga, babaw nya iyat kzinga musa mpyut qu ita qutux hmali mtgluw qaniy la! pinqzyu ta pinqzyuwan ga, ana yaqih ru blaqa na zyuwaw ga spinqzyu ta kwara, nway baqun na kinbahan wal mha nanu qu bnkis ta raral, ru baq squ lhga nanak.

“yaqih qbuli” qutux pinqzyuwan qaniy ga, kahul sa balay na zyuwaw ru wal klayun cikay gmiru. bnkis Tayal raral ga, piyux ngasal yal qaniy ini kblaqa qbuli nha mgaw. swa yaqih qu qbuli nha ga, pnongan ke bnkis ga kahul squ wal phuqil squliq ini ga wal msqzinut bnkis ru yasa qu ’mubuy squ kinbahan qu sinqzyu na utux mgaw. qaniy ga nyux pbaqa laqi nway ini kyaqih babaw nya uziy.

作者簡介

達少·瓦旦 Tasaw · Watan

原住民族電視台退休主播

出版全族語 CD 專輯（聽阿嬤說故事）2013

出版書籍 kinhulan na hmali 舌之根 2019

原住民族電台族語新聞製作人、記者，泰雅族語新聞主播年資 17 年於 2022 退休

關於泰雅族的過往，現在的泰雅族人後代幾乎很少聽過了！因為連他們的父母親幾乎也很少聽過長輩談古時候的事情。一個族群如果不再說故事談過往，久而久之這一個民族必定會消失！當我們說故事的時候，不論是好事或壞事都要談，如此才能讓後代子孫知道祖先的生活面貌。

關於「香火不好」這一則短篇故事，是根據真實改編的。為何會香火不好，聽耆老們說，是因為他們的祖先曾經殺害過人或悖逆了自己的長輩，所以遭到蒼天的懲罰所致。一方面藉以故事性來教育後代，免於重蹈覆轍。

yaqih quili

laqi saku sraral ga, pongan maku bnkis cyux pinqzyu mha, “yaqih qbuli myan. yasa yasa...” muciy mkayal. ana ga, nanu qu son mha “yaqih qbuli” hiya pi? aki yan na bnkis sraral. wal htgan yaqih na zyuwaw ru qmzyu squ laqi laqi kinbahan la.

maki qutux ryax. pongan maku pnuwah qwas na Rayzyo. qwas qasa ga trang saku laqi lingay na mpuw kawas saku minkok mzimal msyaw kawas hazi, knita maku terebi ega Amirika “Misya” qasa. qutux qutux hngawan ga, mhtuw qu Misya qasa. trang nasa ga, memaw maku baqun cikay psulung mqwas qwas na ega qasa. qasa ga, qwas bnkis na Amirika “Shanandoah” lalu nya. kahul squ qwas qaniy. zyuwaw sraral ga, aki rakis na wal zngyan kwara qu zyuwaw qnxan trang laqi sraral qasa! pongan qu qwas qaniy lga, yan rmatun balay. ru mhtuw qu wal mu kryasun zyuwaw qnxan raral qasa la. kyahu na ngasal myan ga, kya qutux llyung. si say mha yaba na llyung. llungun maku trang saku mpatul zmagal kawas ga, minnluw saku yutas mu ru qutux mama Yumin lalu nya musa pnep. pqoyaw sami musa llyung ga kya sm’ung pira ruma galan boyaw. trang pnep ga, saxa nha ga, cyugal boyaw nep qu khangen nha. bisu qu galan squw. sphngu sa syaw llyung

qu boyaw. nanu qu nyux pnetan ga, qulih ka phimoq tapung. sinllwan Tayal ga, “qulih balay” son nha. tmahuk pinciriq qulih pnetan qasa ga, si ki ptngan smka. iyat yasa ga, ini ktmaq sssyun nabe tmahuk. nanu nyux baqun qulih raral ga yaba balay. ini i pksul qu baliq nep qasa. ini uwah sklga lga, yutas mu ki Yumin qasa ga, si pbebwax ru ini cinqiyaw musa tlmuk zik qsya magal cyux pksul sa btunux baliq nep qasa. ana si pbebwax ga ini tpaxiy mita. misuw qaniy lga, mha ni pksul nep baliq ga, si lxaniy kya la. inu qu squliq abas mzyup qsya ru musa magal sa qnahaw su musa ungat squliq m’abas mbebwax uziy. pnongan mu pinqzyuwan yaba mu ga, sraral mga, mwah tmqulih qu Tayal ga, trang squ ryax nqu wahan na geril mga, geril qasa ga mwah mhngaw llyung maniq qulih manga hi nha ru mlaka musa loziy. trang nasa ga, blaq balay wahan qmbuyang na Tayal. ru snaga nha mtngi balay maniq qulih qu geril qasa lga, pusan nha mu’. nanu msinsazing galun maki qu hi geril ru qulih uziy. aring ’bagan lga, yutas mu ga, strang nya msbisuw magap ga, musa uruw gong kmiyap kagang ngurus. nanu baqun maku qutux ryax nasa ga, qapun nya k’aba waqit kakay na kagang ru sbiq ku nya aki mu pzi’un. wal qu tluling maku maki sa zyo ma waqit k’aba kagang. si kta

ana qnwap kakay nanak ga baq mqyanux na. katun nya tluling maku. si saku aw aw mngilis. zmwaw saku yutas mu nha. nway la niqaw ta kira. mzimal kawas wayal kwara rhiyal ka qnxan pspngun ta. misuw qaniy lga, talagay ini ptmaq la. ini balay ringi pin’zyugan nya ga, nanu ya qu kayal ta misuw qaniy pi.

nanu qu spiyang na zyuwaw musa maku spinqzyu qaniy ga, zyuwaw na son bnkis Tayal raral mha, “yaqih qbuli” qaniy pi. laqi saku raral ga, ini maku baqiy mnglung son mha “yaqih qbuli” qani. baha hmswa aring saku maki lga, rema myan snhi “Kiristo kyokay” sami qutux ngasal la. trang nasa maki squ knita na kyokay ga, ini nha ani skayal iyal qu zyuwaw gaga qnxan Tayal sraral la. ana ga llungun ke na binkesan ta sraral ga, maki balay kintqyan nya uziy. baha hmswa zyuwaw qaniy ga, wal balay mhtuw squ qnxan ta misuw qaniy. wal htgan zyuwaw qaniy na ngasal qasa ga gluw myan. nanu wal maku skayal squ te gleng ya qu mama Yumin qasa pi. laqi saku sraral ga, ini mu baqiy ima qu hiya? swa gmluw sami mqyanux? mung balay ke na yutas mu uziy. rmaw mtzyuwaw zyuwaw na sami qutux ngasal. trang saku laqi baha saku baq maqut nnanu mha, “ima isu?” laqi nya mlikuy ga,

mtmaq kawas myan. yan sami na mtswe balay. mgluw sami hmyapas ru mqwas biru. wi sami msazyu uziy. slaqux maku msazyu krryax. si giway muciy “laxiy psazyu! mtswe simuw.” muciy kmayal qu Yumin qasa.

qsu balay gmaras knan musa tmrangay ga, Yumin qaniy gmaras, rasun sami nya ka laqi nya mlikuy Yabu. musa sami qutux bingi rgyax. trang nasa ga kya mpuw qutux hazi ga mpuw sazing kawas myan la. tama sami basu biyaq sami Goryaw. mhkani sami mkura rgyax. tehuk hlahuy qzyunam nya lga, cbaqan sami nya mha, “si gluw gong tmrangay maki kwara snyan mu btunux bhngan rangay” mha. masuq cbaq lga, wal smi t’tu nanak hiya la. ru sami ka Yabu si sami pssyuw mprkyas syaw gong mhung rangay. nanu maki balay kwara btunux binhngan nya rangay krryax. mhngan lga, m’abi sami syaw na gong. si sami kusa’ plbit cikay. mpahuw qutux cinrongan nya. s’angun nya laqi nya Yabu mha, “swa su phgun cinrongan!” ini myan baqiy kya wal muciy nanu mphuw. baha hmswa cyugal balay naras nya cinrongan. mphuw qutux lga si sthay sazing balay la! ini i si kaki pyux bbhut yapit lga, baha tmaq sbu’ qu sazing balay cinrongan la. ki’a yasa qu ssazyu nya hazi. mnahu sami puniq. hiyaq hazi kayal. baha

hmswa trang qmisan mhngaw pqwasan. m'abi myan mhngan ga, pqsugan sami nya lbit. "qaniy qu ani shilaw. yasa ini kyupiy na behuy" mha. nanu balay, ini khiyaq m'abi. ana ga, sasan mtuliq lga, si qqarus squliq buxan na 'nbyan. mtuliq sami sasan ru ini si phapuy ha. qsu sami musa mlaw rangay ru snyan nya t'tu. si sami ptbuci musa mlaw binhungan myan rangay. qtuxun maku gmyah nyux cyapu qu rangay ga, qqoli kruma, kugeh kruma. ini maku baqiy qu bhut hiya trang nasa. si p'anak hopa. cyugal galun maku bhut. ktan Yabu hiya ga, qutux bhut 'nagal nya ru qqoli, kugeh uziy. masuq sami mlaw ki Yabu lga, mwah sami lama mnaga tatak. ini kbsyaq nyal uziy Yumin. ktan hiya ga, nyux nya tkron yubing qutux mqyanux pinciriq nya. kmal mha, "qani ga, qbux", ru yaqu wal nya rema ptnuxun piku ru qbhniq qqoli. cbaqan sami nya qenu qu piku, qbux, laqung... t'aring smayuk ru phapuy mami. masuq sami maniq lga, sbilun sami nya tatak. wal maras patus mkaraw rgyax. ini myan baqiy nanu qu wal nya s'usa? ubaq wal smosaw yapit. zik ska wagi lga, hnyan sazing yapit bnu' nya. mwaring sami ru mhkani mwah tehuk n_gan basu. tehuk sami ngasal lga syahaw rgyax wagi la. ktan nyux lama mnaga yaki mu ru yaya mu. kmal

yaki mu Pisuy mha: "mlikuy yungay balay Masaw mu lwah!" muciy trahuw. gbyan nasa ga, si sami balaq maniq qsinu. inwahan mu rgyax sami qutux ngasal.

wayal qu ryax, magal saku kneril. maki sazing laqi mu la. sami ki kneril mu, mwah sami mtzyuwaw hogan ka zyuwaw na kbalay ngasal smpila cikay. sp'alu myan yaba yaya qu sazing laqi mu tepoq. maki qutux ryax, kya mha musa sm'inu laqi qu sami msyahaw. hnyan rasun yaba mu ka yutas mu qu sazing laqi mu qasa. kmayal yaba mu mha, "wayal mama su Yumin la! nway ana simu ini uwah mluw smatu yaba zyuwaw mamu." muciy kmayal yaba mu. nanu ini saku balay usa smatu. baha hmswa sazing kawas wayal ga, baqun myan nyux rema usu nbu' nya gang hbun qu mama Yumin qasa la. si sbaqi iyat kbsyaq qnxun nya.

nanu trang squ misuw qani hazi. spaqut maku bnkis mu. mama Yumin qaniy ga, wal muciy nanu qnxan nya sraral? ima qu bnkis nya? wal htgan nanu na zyuwaw swa mqzinut balay? aring sraral ga swa mluw ita ka yutas mu mqyanux? swa saku muciy sqaniy maqut ga, baha hmswa laqi sami sraral ga, sami ki qbsuyan mu ga, si sami agal lalu mlawa hiya mha "Yumin". ini

myan say mha, "mama Yumin". baha hmswa wal ini blaq pcbag bnkis myan. nanu si blaq pinqzyu yaba mu zyuwaw na qnxan mama Yumin qaniy.

pinqzyu yaba mu mha, "maki qutux ryax, trang magal ina yutas Hola Turay. laqi nya Silan Hola. s'agal nya ina. ina qasa ga, kahul qalang Rangay, Sayun Neban lalu nya. laqi na Iban Batu. ryax nasa ga, mwah kwara qu lpyung kahul Rangay. trang nasa ga, kya qutux mtswe iyat ubuy gluw na Hola Turay ki lpyung Rangay. squliq qasa ga, Takun lalu nya. ki'a mung ru si uwah nanak. mska maniq lgwi ga, ki'a maki qu pinszyon nha ki Ilung Batu sswe na yutas Iban Batu qasa. ru msazyu la! magal qhuniq qu Takun qasa. "baw" bhyan nya Ilung Batu sswe na yutas Iban Batu. mkngrux qu Ilung Batu qasa. ktan kneril nya ru hmwaw mha, "nyux ptnuxun squliq yaba mamu la laqi!" ktan qu lelaqi nya zimagal mtswe. si ptbuci magal qhuniq. "baw baw" musa mihiy kTakun qasa. ana aki mgiyay ga, si nha glgiy mihiy na qhuniq. ana aki musa qmroq qu qutux lpyung Watan Ciwaz ga, bhyan nha uziy. wal si hakas kinhzyu ngasal qu Watan Ciwaz qasa la. ana wal mtlqing suruw hehiy qu kTakun qasa ga, si glgiy tmucing mihiy na laqi Ilung Batu. trang baw muciy

pktunux mga, boq mucu mhtuw ramu nya kahul nguhuw nqwaq papak ma. nanu wal si huqil kya kTakun qasa. pqasun na ryax ga, wal mha kya phuqil squliq. babaw nya kshat Gipun sp'alu nya Yumin Batu. mlawa Ilung Batu ru llaqi nya. mwah mpaqut Raka Knyopan. ru wal phogun na Gipun. babaw nya pongan. hintgan nqu zyuwaw qaniy ga, wal ini pkblaq mqyanux kwara qu llaqi ni Ilung Batu qasa ma. nanak na wal mkrmus mhuqil mnbu mhuqil. tehuk misuw qaniy ga, wal mpyut kwara qu kinbahan na Ilung Batu qasa. nanu maki Tayal kmayal mha, "ini kblaq hmut ta phuqil squliq. ini ani skbhuyaw na kinbahan mha." nanu iyat yasa nanak. ana ita qutux ngasal uziy ga, nyux ta nya qzywan yaqih na zyuwaw qani uziy." muciy pinqzyu yaba mu. nanu qu ryax nasa, magal kneril qasa ga, yasa qu yaba na mama mu Yumin pi. sswe na yutas mu Tanga Hola.

nanu 'buyan pinqzyu yaba mu lozi mha, "s'aki nha mama su Yumin ru sswe nya kneril yata su Ciwaz. ru kya mpuw msyaw kawas na mama su Yumin lga, wal mkrwak yaba nha Silan Hola la! ini kbsyaq yaya nha Sayun Neban ga, wal tqzyu squliq loziy. laqi nha Yumin ka Ciwaz ga, ssbil nya mama nha Tanga Hola qbsuyan ni Silan Hola. aring kya lga, nanu yasa qu mama nya Tanga

Hola mlahang qmayat lhga sazing mtswe. tgyut mrkyas wal sqliqun sswe nya kneril Ciwas lga, babaw nya s'agal nya ina uziy qu mama su Yumin. Yayut Nokan lalu nya kneril qasa. ini klaw kbsyaq, maki qutux laqi nha mlikuy. Oyang lalu nya. qutux qutux ryax ga, mhkani musa mqwas biru beh Pyasan. laqi nha mlikuy Oyang qasa ga, maki qutux ryax, masuq mqwas biru mwah ngasal ga, kya musa mzwi llyung qu laqi qasa. ru wal mqluy la! ini si 'luy hi nya. moyay balay mngilis yaya nya Yayut Nokan. pucing nya, wal si ghey gisat stoput llyung uziy la!" muciy pinqzyu yaba mu. "talagay zyuwaw qani! kneril nya ru laqi nya wal si pk'os mhuqil!" kmayal yaki mu Pisuy mha, "a rakis yaqih qbuli ta!" imi nya ga, kahul wal htgan zyuwaw yaba na Yumin "Silan Hola" qasa ru honi na wal pktunux squlik qasa nyux nya skayal. baha hmswa pnongan uziy ga, mama maku Kokan (qbsuyan yaba mu), trang mpuw msyaw kawas nya mga, wal si kmma mhuqil uziy. trang mhuqil mga, msramu kwara nguhuw nqwaq papak nya uziy ma. wiwal nqu kTakun wal ptunuxun sraral qasa. ru qbsuyan balay na yaba mu kBotu mga, wal mnbu' mkrwak uziy ma.

mama mu Yumin qaniy ga, mucin anak musa rgyax(tmqsinu). kruma ga wal si

kongat pira ryax. mwah lga, hnyan mpanga qsinuw. nanu kmal yaki mu Pisuy mha, "gwiwal utux Yumin qaniy. thoyay mucin anak maki ska rgyax." ziray nasa ga, piyux wal pongan mha, maki qu squlik sngngwan na utux qnahi mgaw. kuzing mnglung ga, kya mha "nanu kngun wali saku nyux mqyanux balay!" kya mha inlungan nya qu mama Yumin qasa. babaw na wal mhuqil kneril nya laqi nya lga, kya pira kawas loziy ga, s'agal kneril mama nya Tanga Hola loziy. Asun Tali lalu nya yata qasa. kahul qalang Thukak. aring kya lga, musa mucin anak mqyanux la. mama Yumin qaniy. biqan anak slaq rhiyal mama nya Tanga. ini kbsyaq pinlgan nha lga, s'aki nha qutux laqi mlikuy Yabu. nanu Yabu qaniy ga, mtmaq kawas myan. kya mtzyu kawas babaw nya lga, s'aki nha qutux laqi kneril loziy. Yasu lalu nya. aring cipoq ga, sami ka qbsuyan Yabu (qsuyan payat byacing hiya) mgluw sami mzwi mqwas biru hmyapas.

mqwas sami Socyuw lga, mgluw sami musa Syoka Pei-Yen Cyugak mqwas biru (pqwasan kyokay). si kta tmasuq sami mqwas Socyuw. mwah sami ngasal. bzyaq sami Pyasan. kya sami mita yata Ciwas (sswe na mama Yumin). si kayal mama thelu (mlikuy na yata Ciwas) mha, "wal

mhuqil yaya su la!" son sami nya kmal. moyay balay mngilis qbsuyan Yabu. ini sami rangaw mhkani aring Pyasan mwah ngasal te qszyap qalang myan Rahaw. tehuk sami ngasal ungat balay qu yaya nya. nanu mimu pinqzyu yaki mu Pisuy. aw baq wal mgyay yaya na Yabu yata Asun qasa. pongan ga, wal srwen na squlik mha, "nanu sulu mluw Yumin mqzinut mqyanux la. si laxiy! uwah hogan aki su mblaq mqyanux..." ru wal balay mluw qutux thelu. zyuwaw qaniy ga, ini myan qbaq ryax sami ka qbsuyan Yabu laqi nya. baha hmswa nyux sami s'alay mqwas biru beh Syoka tohiq rwa. nanu aring kya wal skongat na kneril nya loziy mama Yumin qaniy.

n_gyut sami mrkyas qu llaqi. babaw mnwah hetay qbsuyan Yabu lga, s'agal kneril yaba nya. Syoman lalu nya irah qasa kahul yatux qalang Balung. trang saku mnaga awsa maku hetay uziy ryax nasa. ini kbsyaq wahan nha smze qu sswe na Yabu Yasu uziy la. yanay qasa ga, kahul qalang Balung uziy. masuq mkayal lga, mwah smatu sapat qu lpyung. trang ryax Tekong nasa ga, sasan aki wal ptrang hogan qu Yasu qasa. moyay sami balay mnaga uwah nya si kta ska wagi ga ungat. son nha mhkangi beh Cyama. pongan ga, wal mgyay mluw kahul

Heto Paywan zok qutux mlikuy lma! si sami qqala kwara. moyay balay msazyux kwara bnkis myan. pucing nya ga, wal sphaw hniriq pila aki myan smlpyung qasa. kmayal yaki mu Pisuy mha, "nyux yan yaya nya Yasu qaniy. mgyay na squlik. talagay sazyux iyal qaniy hiya la!"

babaw mnwah saku hetay. mwah saku rmaw yaba mtzyuwaw ngasal. qbsuyan mu Yabu ga, yasa cyux mtzyuwaw beh hogan kryax. maki qutux ryax, nyux sami mtzyuwaw kbalay ngasal sami ki yaba mu. mwah qu kshat mha, "mluw otobay ru cyux pt'an yuransya beh bling (bling Haket) qasa Yabu ma!" pongan yaki mu zyuwaw qaniy. moyay balay mbahing mngilis. si nya glgiy mqwas mbahing mngilis, "yasa ini alax na ga, yaqih na zyuwaw qaniy... swa ini rangaw mhtuw yaqih na zyuwaw. u..u...". ana aki maki qutux snbil nya laqi mlikuy mama Yumin ga, wal htgan na zyuwaw mkrmus mhuqil ru mpyut (ungat laqi nha uziy na Yabu qasa). pucing nya. mama Yumin ga, wal tgsyuk qalang Qus. beh yata Masa qasa. kya sazing kawas kya lga, pongan cyux mnbu na gang hbun lma qu mama Yumin. trang nasa ga, lokah sami balay musa tmrgyax mu' yapit sami ka qbsuyan mu Botu. baqun na mama Yumin uziy. nanu

mwah mcisal ngasal mita sminan ga, kmayal mama Yumin mha, “hata minnxa qzyunam mu Pyasan Maray qasa ma?” aw, son myan qu Botu. kya nya sin’inu balay rgyax uziy la. baha hmswa wal squ yata Masa te Qus qasa mga, memaw ini rangaw mtzyuwaw. wal nya smman kwara slaq ni yata Masa. strahuw kwara na tayal nya kya. ana yata Masa uziy ga sgalu nya balay mama mu Yumin qaniy, blaq balay inlungan nya Yumi qaniy mha. tehuk balay ryax sinnonan myan musa rgyax lga, ki’an myan magal ru musa sami rgyax qzyunam nya Pyasan Maray. tehuk rgyax Pyasan Maray lga, rasun sami nya hlahuy smi t’tu. sami ka Botu qbsuyan ga, mgluw sami musa smi t’tu. mama Yumin ga wal smi nanak t’tu uziy. gbyan nasa ga, qmbuyang sami bhut. ciwal bun myan bhut. yasa qu wal myan sramat gbyan nasa. trang sami maniq ga, wi msbasuk mama Yumin. kmayal mha, “rakis nya nbu qaniy (gang hbun). piyux cikay niqun lga msbasuk” mha. nanu nyux baqun wal rema tminun qu gang qasa la. sasan si sami ptbuci musa mita snyan myan t’tu. qutux piku ru pira snxan qoli ru qbhniq pinciriq myan sami ka Botu hiya. mama Yumin ga, hnyan mpanga gonyu. kmal mha, “nyux maku galun qutux mrhuw raral wah...!” mrhuw raral son nya ga, aw baq

cinllwan nya “yungay” muciy qu ke qaniy. masuq sami smayuk. phapuy ru maniq sami. bzyaq sami rgyax ru mwah sami qmzyut turuy. kmal mama Yumin mha, “kya ta mita cikay qutux rgyax smosaw bling yapit” mha. tehuk syaw rgyax qasa lga, bzyaq sami t’aring myan mkaraw. mxal kakay nya Botu qbsuyan hiya ru mnaga beh turuy hiya. rasun saku na mama Yumin. kyalun saku nya, “maki ga, isu bu’ ki!” kya ma cbaqay ta laqi qaniy. szwi nya qutux qthuy na qhuniq. kahul bling cyux balay cintunux qutux yapit. kyaxan maku ru zpwan maku. wax wal mgyay qu yapit. mkaraw sami loziy. szwi nya qutux bling qhuniq loziy. cintunux qutux loziy qu yapit. nyux saku si huhas huhas msuna. blequn maku pinturing. kyaxan maku ru, wal mu zpwan loziy. si kayal mama Yumin mha, “iyat qani la. tama ta si ta blaq innori (pzimu) cikay ha! “yaba utux kayal mhway su. isu kwara qmnayat qsinuw qaniy. iyat su snwalan ga, baha sami thuyay magal ana qutux. mhway su aba. biqun sami qoyat. soni qani ga, mhway su balay aba, anay maku spowah lalu Yes kiristo pzimu amen.” muciy pzimu mama Yumin. prkyas sami loziy. “nyux sqaniy qutux bling nya ay!” muciy kmayal. ini nya ani szwi qhuniq qasa na ga, cyux lama cintunux qu yapit

qasa la. ptringun saku nya mha, “cyux cyux! cyux mhtuw la, kinhuway!” si saku knhway ksobeh. blequn maku balay pturing. laxiy ta balay zhoqiy qutux qaniy hiya la! muciy saku. wal si shway rmwang tluling mu. pax! bun maku balay yapit qasa. yasa qutux bun myan lga, “yasa la! hata la!” muciy mama Yumin.

bnkis saku hazi uziy la. kya mtzyu pgan msyaw kawas nya wal mhuqil mama Yumin. mnglung saku mha qnxan mama Yumin qaniy ga, musa ya qu kni’an nya yata Masa qasa hazi wal maki cikay pinqasan nya mqyanux. ana r’utung balay na ryax. ryax qnxan mama Yumin qaniy ga, swa wal mqzinut balay mqynux? swa yaqih balay utux nya? wali yaqih na squliq. mhway balay inlungan nya uziy. qnyat balay mtzyuwaw. muciy balay sqaniy ga, son mha “yaqih qbuli” qaniy. ini qbaqiy mnglung wah! ana ga, wal balay muciy kya qu zyuwaw qaniy. baha maku bahun ini thi’ uziy la. son ta mha “yaqih qbuli” qaniy. ana ga, musa kahul ke na Sesyo thuyay smyuk

zyuwaw qaniy. muciy saku mnglung nanak uziy. maki squ Sesyo na Luka 16 lahuy 19 binkgan. Yesu wal pspung pinqzyu qutux squliq. “Lasalu” lalu nya. kmal mha, “Lasalu qaniy ga, mkisit ru mqzinut balay mqyanux qnxan nya. ru mpika ini thuyay mhkani nanak uziy. qutux qutux ryax ga, maki squliq mpanga hiya smatu beh blihun na yaba pila na squliq. ru musa msina thay na nniqun.” qnxan Lasalu inaki’ nya’ sa babaw cinbwanan qaniy ga, wal balay muciy kya mqzinut uziy. kmal loziy Sesyo mha, “babaw nya wal mhuqil qu Lasalu ru mhuqil uziy qu yaba pila na squliq qasa. Lasalu ga, wal pshotun utux beh babaw kayal. ru yaba pila na squliq qasa ga, wal posun phogan (zikok). nanu yasa qu mnglung saku nanak mha wal balay mqzinut mqyanux babaw hiyal mama Yumin qaniy ga, mhuqil lga, ki’a wal pshtgun ni yaba utux kayal beh cinbwanan kayal uziy la. yasa ga, musa lhbaw inlungan mnglung zyuwaw nqu wal maku spinqzyu qaniy uziy la.

香火不好

小時候常聽到大人們閒聊，他們說：我們的香火也不好！是因為如何……如何……。到底什麼叫香火不好？似乎是從過去祖先曾經發生過不好的事情，然後禍延到以後的子孫們，這樣的邏輯。有一天我無意間聽到收音機播放一首歌，那首歌是大約在我十歲左右的時候聽過的，那是一部美國西部片「迷俠」的主題曲，在那時候的每週播放一次，所以那時候我可以哼唱它的旋律，歌名叫作「仙南度」，這是一首美國民謠。原來已經忘記的那些童年記憶，因為這首歌讓我又想起了將近 50 年前的那一段少年時光。我們家下方有河流，算是大流域，印象中我大概 4、5 歲的時候曾經跟著祖父還有一位叫 Yumin 的長輩到河流去釣魚，他們會在走下去的路上先砍幾支竹子做釣竿。釣魚的時候一個人可以顧三支竿子，用蚯蚓作餌，釣竿插在河岸沉底定釣，釣的是苦花魚，泰雅族稱為真正的魚 (qulih balay)，釣起來的苦花魚煮的時候要切一半來煮，不然太大不好下鍋，可見當時的苦花魚都很大。如果釣鉛卡在河中拉不起來，祖父和 Yumin 會脫光衣服赤裸裸的一絲不掛潛到河裡把卡在石縫的釣鉛撈起來，看

著他們脫光光也不以為意。現在溪釣如果釣鉛卡在溪中只能捨去，哪還會有人為了一個釣鉛潛水下去撈，更何況是裸體去撈。聽父親說，更早以前族人來到河流從事漁獵，剛好是候鳥雁駐足的季节，牠們會在這條溪流停留捕魚吃補充體力再飛行，這時候也就是泰雅族人獵雁最好的時機，族人會等候鳥雁捕魚吃到飽再捕獵牠們，如此可以一舉兩得有魚有肉。初夏，祖父趁著打雷下雨的時候，到家後方小溪抓毛蟹。我依稀記得，祖父把蟹夾拔下來給我玩，蟹夾還是開著的，我把手指放在蟹夾縫中，居然拔下來的蟹腳還會動，夾到我的手指頭，痛得我嚎啕大哭，祖父安慰我說沒關係，等一下我們就把牠給吃了。50 年前的環境和樸實，跟現在比起來相差甚遠，尤其是氣候變遷。

其實，這一篇文章主要是紀錄關於 yaqih qbuli 「香火不好」這件事情，真實發生過的故事。過去我不太了解什麼叫「香火不好」這一個道理，也許我從小就生活在信仰基督教的家庭，對於泰雅族說的 yaqih qbuli (香火不好) 這一個認知，不是很理解。或許是因為現在泰雅族社會普遍都信了基督教，類似這

樣的說法，慢慢被忽略，而且不願意再被提起。不過回想起來祖先說的那些道理，我認為在現實生活中還在持續發生中。這一個故事明顯的發生在一個人物身上，是我們家族一個伯父字輩，就是我前面提過的那一位 Yumin 長輩。我跟我哥哥們小時候都會隨著長輩直接叫他的名字「Yumin」。因為當時我不知道他的身分，他為什麼跟我們家庭一起，而且他也很聽從我祖父的話，幫忙我們家庭工作。那時我還很小，所以不會去問他說你是誰？我從小跟著他的兒子一起長大，我們的歲數一樣大，就像親兄弟一樣，一起玩耍、一起讀書。有時候我們會吵架，我總是佔上風，Yumin 堂伯總是說：不要吵架，你們是兄弟。

最早帶我去山上打獵的就是 Yumin 堂伯，他帶著我跟他兒子 Yabu。我還記得我們去兩天一夜，那時候我大概十一、二歲，我們搭巴士到五寮站下車，然後往山上走到他的獵區，到了打獵的地方，他交代我們沿著山溪旁邊，去放壓石陷阱，那是他過去常常放的石頭陷阱，然後他就自己去放他的捕獸夾。我跟 Yabu 一前一後的逐一往上架起壓石陷阱，溪旁果然都有他曾經放過的石頭

陷阱。到了晚上我們就在小溪邊搭寮夜宿。晚上的時候他發現有一支木槍的三叉箭斷了，他一直罵他兒子 Yabu：怎麼那麼不小心把箭給弄斷了！其實我們也弄不清楚是怎麼弄斷的，或是誰弄斷的？Yumin 堂伯只帶三支箭而已，斷了一支就只剩兩支，如果打獵時出現很多的松鼠或飛鼠（此三叉箭只適合用於松鼠和飛鼠），兩支箭肯定會不夠用，我想是因為這原因他才生氣。晚上我們燒火取暖，因為那時候是冬天，學校放寒假，晚上睡覺的時候他分給我們一張雨布，說：用這個當被子蓋就不會讓冷空氣進來。果然睡覺的時候不會感覺冷，不過早上起來的時候身體的熱氣讓全身都濕濕的。第二天起來之後我們先不煮早餐，而是先去巡看我們放的陷阱。我逐一開啓已經壓下去的石頭，抓到的有山鼠、竹雞，還有當時我很少見過，比較大的獵物，那是後來我才知道的松鼠。松鼠我抓了三隻，看看 Yabu 堂哥他只抓到一隻松鼠和若干山鼠跟竹雞。巡完我們自己放的獵物陷阱之後，我們先到獵寮等候。沒多久 Yumin 堂伯也來了，看到他裝在布袋裡有活的獵物，他說那是果子狸，還有已經敲死的鼬，另外有老鼠、

鳥類雉雞等等，他當場教我們認識這些獵物。Yumin 堂伯開始燒烤去毛，同時煮飯。吃過飯以後他叫我們留在獵寮，自己拿著木槍往山上去，我們不知道他要打什麼，原來他去打飛鼠。中午以前他回來了，看到他射了兩隻飛鼠回來，我們整理一下行囊就下山來到等公車的地方。回到家已是斜陽，看到祖母和我媽媽已經在等候我們的到來。我祖母說：我的孫子已經是真正的泰雅男子漢囉！當天的晚餐我們全家一起享用打獵回來的野味。

時間過的很快，十幾年後我娶了老婆，也有了兩個小孩，我跟我太太到都市從事建築工作賺錢，我們將兩個小孩留在山上給父母親照顧。有一天我父親和我祖父帶著我兩個孩子來工地看我們，一方面認為我們也可能想念孩子才帶來給我們來看。我父親說：你堂伯 Yumin 已經過世了！你們如果工作忙，可以不用來參加他的告別式。我後來沒有去送 Yumin 堂伯的最後一程，兩年前我們已經得知 Yumin 堂伯得了胃癌的病，也知道他將不久人世。因為那一首「仙南度」老歌，想起了我少年的往事，尤其是關

於 Yumin 堂伯的故事。直到近十幾年才知道，關於 Yumin 堂伯他的身世。他的祖先是誰？他們家庭曾經發生過什麼事情……等等，過去從我童年的歲月以來，都一直不知道的事情，為什麼 Yumin 他一直跟著我祖父。我會這樣說，是因為我真的不是很清楚 Yumin 堂伯的身世，所以從小我跟我哥哥們都會跟著我們的長輩直接叫他名字 Yumin 的原因，而沒有加上伯伯 (mama) 這一個輩份的稱呼，當然這也怪我們的長輩沒有糾正我們。因此父親就將 Yumin 堂伯的身世與遭遇，詳細的說給了我們聽。

父親說：有一次祖父 (Holo Turay) 為兒子 Silan Hola 娶媳婦 (Silan Hola 是我祖父 Tanga Hola 的弟弟)。媳婦是從斷匯部落的女子叫 Sayun Neban，是 Iban Batu 的女兒。結婚那一天斷匯部落的親戚朋友都來了，那時候也來了一位鄰近部落的族人叫 Takun，可能他聽到這裡有喜事，自己也來參加了這一個喜宴 (過去的喜宴只有雙方親人參與)。當喜宴吃到一半的時候，不知什麼原因 Takun 和 Ilung Batu 吵了起來，Ilung 是 Iban Batu 的弟弟。Takun

隨手拿起木頭打昏了 Ilung Batu。被 Iban Batu 的太太看到之後，喊著說：「孩子們！爸爸被別人打死了！」Ilung 的五個孩子各自拿起木棒，追打著 Takun，每一棒打下去，只看到 Takun 搖搖晃晃的想要逃跑，就連 Watan Ciwas (我方客人) 想去勸架也遭到挨打，Watan Ciwas 只好就直接回家了。Takun 躲到牆角，Ilung Batu 的五個孩子也追到屋簷牆角，仍然不斷地用木棒朝 Takun 的頭打去。血從 Takun 的耳朵、眼睛、鼻子、嘴巴流出來，就這樣當場被打死，原來好好的一樁美事卻演變成這一場悲劇。之後，日本警察透過 Yumin Batu (泰雅族員警) 叫來 Ilung Batu 及 Iban 的孩子們到羅浮派出所傳訊，做了民事的裁決。從這一起事件之後，聽說 Ilung Batu 的家族後嗣就不曾太平過，他的孩子逐一的發生意外而死亡或病死。直到如今並沒有後代子嗣流傳下來。長輩們認為殺人是嚴重違反泰雅族的 gaga (規範)，以致於遺害到下一代。不但如此，連我們家族也被牽連到了。父親這樣說明了這些過去的一

段歷史。故事中娶老婆的那一位 Silan Hola 就是 Yumin 堂伯的父親。

我父親繼續說：Silan Hola 夫妻生下 Yumin 跟 Ciwas 兩個孩子之後，大約過了十年左右 Silan Hola 因為生病就過世了，也因為如此，沒有多久 Yumin 堂伯他們的母親 Sayun Neban 就改嫁給別人。Sayun Neban 將兩個孩子託付給 Tanga Hola、Silan Hola 的哥哥照顧。一直到 Yumin 的妹妹 Ciwas 嫁出去之後，我父親 Tanga Hola 也為 Yumin 姪兒討了媳婦 Yayut Nokan。結婚後沒多久他們生了一個男孩名叫 Oyang，他兒子 Oyang 每一天都去角板山台地讀書。有一天 Oyang 放學的時候可能到溪邊去玩水，不慎掉入水中淹死了，一時找不到屍體，他母親到溪邊哭到斷腸，最後也投河自盡。這一件慘劇造成 Yumin 一時失去了妻子跟唯一的兒子。聽父親這樣說我感到很震驚，過去我也曾聽祖母 Pisuy 說：「我們的香火本來就不好！」香火不好，似乎意味著過去 Yumin 的父親 Silan Hola 娶老婆的時候，曾經發生了那一樁打死人的事件，所產生的「詛咒」。因為我聽說，三伯 (我父親的三

哥)也在十幾歲的時候,無緣無故突然間生病過世。聽說他死的時候七孔流血,很像當年 Takun 被人用木棒打死時候的情景一樣。還有我父親的大哥(kBotu)也因為生病而英年早逝,種種跡象。小時候的印象,Yumin 堂伯有時候會忽然幾天不見他的人影,原來他獨自一個人去山上打獵,幾天沒回來。也因此我祖母說:這個 Yumin 像孤魂野鬼一樣,一個人可以在深山獨處夜宿。早期在部落常流傳有關於在深山有人被鬼嚇的事情。我認為之所以 Yumin 堂伯有這樣的舉動,可能他心裡的想法是,反正我是個爛命一條,有什麼好在乎的! Yumin 堂伯的妻子跟孩子過世幾年之後,我祖父又為他娶了一個從頭角部落的媳婦,名叫 Asun Tali 的女子,那是我後來的堂嬭。從那時候 Yumin 堂伯他們便獨立生活,我祖父給他們土地、水田可以自己耕作養家。過了沒有幾年他們生了第一個兒子取名叫 Yabu。Yabu 跟我的年齡相近,又過了六年後,他們又生下一個女兒名叫 Yasu。從小 Yumin 堂伯的兒子 Yabu,跟我一起長大,他年長我四個月,我們就像親兄弟一樣,一起玩耍、一起讀書、一起成長。

我們讀初中的時候一起到彰化一所學校住校讀書,那是一所教會學校,一直讀完初中畢業回來。我們畢業的時候自己搭車回來,到了故鄉角板山,我們先去堂姑 Ciwas 的家看她,外省人姑丈劈頭就說:「你媽媽已經死了!」Yabu 堂哥聽了,當場嚎啕大哭,我們一路從角板山走回部落。到家果然見不到 Yabu 媽媽的身影。之後我們從祖母的說明才知道,祖母說那是有人誘使她:幹嘛跟 Yumin 過的那麼清苦!不如離婚來都市過生活,不是更好嗎?果然那時候 Yabu 的母親離開 Yumin 堂伯去嫁給了一個外省人,從此,Yumin 堂伯又失去了一個妻子。這件事情的過程,我跟堂哥 Yabu 都不知道,因為我們在彰化讀書,離家很遠,而且當時的通訊沒有像現在那麼的發達。

我們這些孩子們在歲月中慢慢長大,Yabu 堂哥當兵回來以後,他父親為他討了老婆名叫 Syoman, Syoman 嫂子是從後山巴陵部落來的,那時候我正在等候去當兵的期間。沒有多久又有從巴陵部落的族人來跟 Yabu 的妹妹 Yasu 提親,決定了以後,到訂婚的那一天男方親友

來送豬(聘禮)請客,上午準新娘 Yasu 去都市大溪鎮化妝,我們大家都在等她回來,等著等著中午了,但她一直沒有回來,派人到大溪去找她,結果消息傳來說:她已經逃婚,跟著從屏東的排灣族男子跑了!當下大家都傻了眼,我們家長輩感到對客人非常的不好意思。之後經過調解,我們家族賠了別人(未能成為親家的男方家屬)所花費的金錢而了事。我祖母說:這一個 Yasu 被她媽媽傳染的!真是讓別人看笑話……。故事走到這裡。

三年後我當兵退伍回來,在家幫爸爸工作,Yabu 堂哥婚後一直都在外面工作賺錢。有一天我跟爸爸在家蓋房子,派出所警察來到我們家說:有消息說 Yabu 在百吉洞口騎摩托車時,被遊覽車輾死了!這個突然來的消息祖母聽到了,非常的傷心,當場一邊哭一邊吟唱哀歌:為什麼這樣……難道還沒有結束……為什麼一而再再而三的發生這樣的事情……嗚……。本來還有後代子嗣的 Yumin 堂伯,如今也斷了後(Yabu 他們夫婦也還沒有孩子)。

多年以後 Yumin 堂伯再度經人介

紹,他到霞雲庫志部落 Masa (嬭嬭)那邊從妻而居。大約過了兩年後,我們聽到 Yumin 堂伯得了不治之症胃癌。那一段時間我跟我哥 Botu 正值著迷於打獵活動,Yumin 堂伯也知道這件事。有一天他來看我們的時候,他說:我們去一趟以前我常去的屈尺獵場,去打獵好不好?我跟 Botu 答應了他。可能 Yumin 堂伯也很想念過去打獵的日子了吧!聽說 Yumin 堂伯到庫志部落以後非常勤勞工作,他把 Masa 堂嬭的田地都重新開墾起來,那裡的族人都很稱讚他,連我那後來的堂嬭 Masa 也非常的疼愛他。Masa 堂嬭說:你 Yumin 堂伯是一個很忠厚的人,心地又很善良又很勤勞……。現在我想想 Yumin 堂伯這一生的生活,恐怕比較快樂的時光,也許就是在庫志部落的那一段時光吧!不過那一段時間也太短了。到了我們約定去打獵的時間,我跟我哥 Botu 開車到庫志去接他,一路開到 Pyasan Maray 那是在烏來區屈尺的後山。到了停車的地方,他領我們走到他過去常來的獵區。我跟我哥 Botu 一起去放狩獵陷阱,Yumin 堂伯自己去放他的陷阱。傍晚我們射了三隻松鼠,做為那一天晚餐的菜餚。我們在吃飯的

時候 Yumin 堂伯不時的打嗝，他說：吃稍微多了一點就會這樣，可能是生這種病（胃癌）的原因吧！當時我們發覺 Yumin 堂伯的胃癌愈來愈嚴重了。第二天早上我們各自去巡看我們放的陷阱，我跟哥哥捕到一隻鼯鼠跟幾隻山鼠和竹雞。Yumin 堂伯看完了陷阱揸著藤籃回來說：我抓到一隻老祖宗，他說的老祖宗 (mrhuw raral) 原來是指猴子的意思。吃過飯之後，他說：回去的時候我們經過一座山，順便去看一些樹洞，看看有沒有飛鼠可以打。我們開車經過那一座山下停了下來，因為 Botu 哥腳痛，所以我就著跟 Yumin 堂伯上去，Yumin 堂伯說：如果有飛鼠就由你負責射。我們開

始往山上爬，他在一棵大樹刮了幾下，從上面的樹洞果然冒出飛鼠的頭出來，我瞄準、發射，但沒有射到，咻……飛鼠飛走了。我們繼續往上爬，他再刮動一棵大樹，樹端的洞又出現了一隻飛鼠，伴著喘息，我瞄準之後再度發射，還是沒有射中。Yumin 堂伯就說，這樣下去不行！我們先坐下來禱告一下：親愛的天父 創造了大地所有的動物，若不是祢的允許我們連一隻也得不到，謝謝祢賜福給我們，今天……主啊謝謝祢！阿門。Yumin 堂伯這樣的禱告之後，我們再繼續往上爬。走沒多遠他說：這裡原來有一個樹洞飛鼠窩。Yumin 堂伯還沒有去敲動那一棵樹，Yumin 堂伯就指著

說：有……有……牠已經出現了，動作輕一點……。我小心翼翼地接近，朝向那一隻飛鼠瞄準，心想這一隻一定要拿下，就在不知不覺中扣下板機，撲！終於打中了！我們打下那一隻飛鼠後，Yumin 堂伯說：就到這裡好了，我們回去吧！

現在我已是中老年人了，Yumin 堂伯大概是六十幾歲的時候撒手歸天的。我思考著：Yumin 堂伯這一生過得那麼的苦難，為什麼他的命運這麼的悲慘？他不但不是個惡人，而且他是個既善良又忠厚的人，工作又那麼的勤奮。難道這就是所謂「香火不好」的下場嗎？我們實在無法理解。不過，確實事情的發

展是如此，我能不相信祖先說的 yaqih qbuli（香火不好）這一個道理嗎？因此，可以安慰心中的疑問，唯有從聖經裡耶穌的比喻來做對照。在路加福音 16 章……提到了一個人物「拉撒路」。拉撒路的一生也是一個苦難的人，他像一個乞丐不良於行，每天會有人將他抬到大財主的家門口乞討，吃的是財主家裡剩下的食物，拉撒路在世上幾乎一無是處。聖經說，後來拉撒路死了，財主也死了，拉撒路被主接去在神的國度裡，然而財主卻下了地獄。我想，Yumin 堂伯一生苦難，死後是否也被接去到神的國度裡了！若是，我對 Yumin 堂伯這一生的苦難，總算有了可以讓我安慰的答案。

評審心得

gaga' na 'ita' Tayal sraral hiya' ga, snhyun ta' mha kya utux. nanu' yasa, mqyanux ta' sa babaw cinbwanan ga, siki mshzyu' qu pinhknyan ta' ga, khangen ta' na utux. mha ni hmiriq ta' sa gaga' na Tayal lga, phawgun ta' na utux uzi la. gnabil na utux, kruma' ga, mutux pkyut squ insuna' na tayal ru smilay squ qutux ngasal ini' ga kinbahan uzi. nanu' yasa qu 'ringan nya' sun mha "yaqih qbuli" qani.

我們以前傳統的泰雅族文化是相信有「祖靈」存在，因此活著的時候，必須行走在正道上，才能受到祖靈的庇佑。若破壞了泰雅族的文化規範，將受到祖靈的懲罰，革除人的性命，殃及到一家人，這就演變成我們所謂的「香火不好」的現象。

評審簡介

錢玉章 Pawang Iban
新竹縣尖石鄉新樂國小教師